

Dykcja

Pakiet składa się ze scenariusza 45-minutowych zajęć i filmu. Podczas zajęć uczniowie utrwalają umiejętności związane z dbaniem o kulturę i poprawność języka podczas budowania wypowiedzi ustnej, wykonują ćwiczenia dykcyjne i poznają różne sposoby przygotowania się do wygłaszania wypowiedzi publicznych. W filmie doktor Ewelina Ciszewska, aktorka, choreograf i pedagog, wyjaśnia, jak przygotować się do wystąpienia przed publicznością, jak ćwiczyć głos i jakie elementy wpływają na czytelność wypowiedzi.

- [Siła głosu tkwi w nas](#)
- [Gęba, kępa, kędy... – etiuda dykcyjna](#)

Siła głosu tkwi w nas

Doktor Ewelina Ciszewska, aktorka, choreograf i pedagog, wyjaśnia, jak przygotować się do wystąpienia przed publicznością, jak ćwiczyć głos i jakie elementy wpływają na czytelność wypowiedzi.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Gęba, kępa, kędy... – etiuda dykcyjna

Scenariusz zajęć

IV etap edukacyjny, język polski, zakres podstawowy

Temat: Gęba, kępa, kędy... – etiuda dykcyjna

Treści kształcenia:

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) publicznie wygłasza przygotowaną przez siebie wypowiedź, dbając o dźwiękową wyrazistość przekazu (w tym także tempo mowy i donośność głosu).

Cele operacyjne:

Uczeń:

- Redaguje różne typy notatki,
- Przygotowuje scenki dramatowe,
- Ćwiczy poprawność artykulacyjną.

Nabywane umiejętności:

Uczeń:

- Prezentuje kreatywne nastawienie do publicznego wystąpienia,
- Dbą o kulturę i poprawność języka podczas budowania wypowiedzi ustnej,
- Aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach z zakresu kultury żywej mowy.

Kompetencje kluczowe:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym,
- Umiejętność uczenia się,
- Kompetencje społeczne i obywatelskie.

Środki dydaktyczne:

- Nagranie muzyczne Artura Barcisia pt. „Dykacja”¹, tekst nagrania (można skopiować tekst dla wszystkich uczniów),
- Sprzęt multimedialny (komputer, ewentualnie podłączony do telewizora/projektor multimedialny/tablica interaktywna),

- Przygotowane przez nauczyciela na kartkach instrukcje z ćwiczeniami na poprawną dykcję,
- Kserokopie tekstów dowolnych wierszy Jana Brzechwy wraz z instrukcjami,
- Zasób multimedialny: film „Siła głosu tkwi w nas”.

Metody nauczania:

- Aktywizujące: drama (wejście w rolę, scenka improwizowana),
- Problemowe: rozmowa kierowana, mapa myśli,
- Eksponujące: film, prezentacja połączona z przeżyciem,
- Praktyczne: ćwiczenia redakcyjne, praca z tekstem.

Formy pracy:

- Zbiorowa,
- Grupowa zróżnicowana.

Przebieg zajęć:

Etap przygotowawczy

Na wcześniejszych zajęciach nauczyciel poleca młodzieży wyszukanie i zanotowanie wierszyków, rymowanek i innych tekstów, które „łamią języki”, np. wierszyki dla dzieci Małgorzaty Strzałkowskiej, zasłyszane od rodziców czy dziadków „zabawy” językowe.

Etap wstępny

Prowadzący zajęcia wita klasę. Zapisuje temat lekcji i zapoznaje uczniów z jej celami: wyjaśnia, że będą ćwiczyć emisję głosu i wykonywać zadania z kultury żywego słowa. Krótko tłumaczy i definiuje wyżej wymienione pojęcia, jeśli zachodzi taka konieczność.

Prosi uczniów o przedstawienie tekstów trudnych do wypowiedzenia, jakie udało się im zgromadzić. Chętni uczniowie odczytują je lub recytują; próbują też odpowiedzieć na pytanie, na czym polega i czym jest spowodowana ich trudność artykulacyjna. Wskazują na zbitki głosek, długie wyrazy, podobieństwa głosek w nagłosie i wygłosie, problemy z fleksją, kłopoty wynikające ze skojarzeń znaczeniowych itp. Nauczyciel uzupełnia i koryguje ich wypowiedzi. Informuje, że za chwilę wysłuchają/obejrzą nagranie Artura Barcisia z piosenką pt. „Dykcja”, z którego powinni wynotować kilka przykładów problematycznych zbitek wyrazowych. Po emisji rozdaje uczniom kserokopie tekstu piosenki: zadanie polega na wskazaniu, że tytuł zajęć jest pochodzącym z utworu cytatem.

Gęba, kępa, kędy,

Dęba pęka, tędy,

Rębacz, stęka, zęby,

Treść,

Sierpc, sierść.

Zgiełk, igielka, len,

Kiełk i giełda, hen,

Pchełki, mgielka, serc,

Perć, tędy.

To...

To jest mój wyraz troski o spółgłoski

O ojczysty język polski

Mozolna musztra słów, by język zdrów

Bez błędnie moje słowa niósł

Ze sceny, estrady, ekranu i stąd, wargowo, zębowo, eliminując błąd, więc...

Gęba, kępa, kędy... (refren)

Bo...

Dźwięku powstawanie –

To wprawianie jest powietrza cząstek w drganie poprzez nasadę (nosa), krtań,

gdzie źródło drgań aż w końcu poprzez dwie z trzech jam: gardłowa, nosowa i ustna, hahaha, w tej jamie zaranie artykulacja ma, więc...

Gęba, kępa, kędy... (refren).

Po odczytaniu tekstu nauczyciel prowadzi dyskusję, nawiązując do wcześniejszej rozmowy o trudnościach artykulacyjnych; prosi uczniów o podanie istniejących w tekście i zanotowanych przez nich przykładów zbitek wyrazowych, o zaznaczenie – zdaniem klasy – najtrudniejszej. Pyta, po co powstają takie teksty? Czy warto je czytać/wymawiać? Co o tym sądzi aktor, co oznacza „troska o język polski”? Młodzież dyskutuje, wymienia swoje uwagi; nauczyciel może kierować rozmową tak, by uczniowie wskazali na ważność sprawnego aparatu mowy dla przygotowywania odpowiednich wypowiedzi, ich dźwiękowej wyrazistości, poprawności, zwłaszcza w przypadku wystąpień publicznych. Może też zapytać, jakie np. zawody wymagają dobrej dykcji.

Etap realizacji

Nauczyciel zaprasza teraz uczniów do obejrzenia filmu (zasób multimedialny), w którym dr Ewelina Ciszewska opowiada m.in. o technicznych aspektach emisji głosu (oddychaniu, przeponie, akcentowaniu, ale i o kontakcie z odbiorcą w przebiegu odpowiedniej wypowiedzi), a także wyjaśnia, jak przygotować się do wystąpienia przed publicznością i jakie elementy wpływają na czytelność wypowiedzi. Na podstawie wysłuchanych informacji i obejrzanych scen uczniowie tworzą notatkę w formie mapy myśli, w centralnym miejscu umieszczając hasło „emisja głosu”.

W kolejnym etapie zajęć uczniowie zostają podzieleni na grupy. Każda otrzymuje od nauczyciela zestaw ćwiczeń fonacyjnych, artykulacyjnych, oddechowych. Propozycja ćwiczeń:

1. Wymawiajcie szeptem dowolne zdania ze stopniowym zwiększeniem siły głosu.
2. Przeczytajcie łamańce językowe, np.:

*Wyindywidualizowałem się z rozentuzjzmowanego tłumu, który oklaskiwał
przeliteraturalizowane arcydzieło.*

Czy trzy cytrzystki grają w Tczewie na cytrze?

Uwaga: dopiszcie/stwórzcie podobne teksty. Zapiszcie je do zeszytów.

3. Weźcie szybki i głęboki wdech przez usta. Rozszerzone żebra cały czas trzymajcie w pozycji wdechowej i kontrolujcie dłońmi, na wydechu spokojnie licząc przynajmniej do piętnastu. Ćwiczenie powtórzcie kilkakrotnie, starając się wydłużyć czas fonacji.
4. Tekst wierszyka wygłaszamy, starając się na jednym oddechu wypowiedzieć jak najwięcej wersów:

Koty z Bogoty

Mewy z Genewy

Charty z Dżakarty

Motyle z Chile

Dropie ze Skopje

Sroka z Maroka

Gady z Kanady

Ary z Ankary

Rybitwy z Litwy

Sowa z Krakowa

Robale z Calais

Langustki z Ustki

Szpaki z Kentucky

Byki z Korsyki

Kosy z Canossy

Kozy z Formozy

Ostrygi z Rygi

Kawka z Włocławka

Pawiany z Ghany

Bekasy z Lhasy

Koali z Mali

Ratlery z Gery

Wydra ze Świdra

Kózka z Pułtuska

Wuj kleszcza z Wrzeszcza

Kania z Poznania

Piegża spod Zegrza

Kanarki z Warki

Konik z Salonik

Makrela z Wiela

Szproty z Ochoty

Tłum skumbrii z Umbrii

i raja z Kłaja.

Uczniowie przystępują do pracy; po kilkunastu minutach liderzy grup prezentują jej efekty.

Nauczyciel rozdaje teraz uczniom teksty bajek Jana Brzechwy np. „Chrzan”, „Entliczek-pentliczek”, „Hipopotam”, „Katar”, „Kłamczucha”, „Kwoka”, „Na wyspach Bergamutach”, „Sum”, „Ryby, żaby i raki”, „Tańcowała igła z nitką”. Uczniowie w parach wykonują ćwiczenia z emisji głosu na otrzymanym lub przyniesionym na lekcję tekście źródłowym. Propozycje:

1. Wyśpiewaj melodyjnie tekst, przeciągając samogłoski.
2. Mów do kogoś z oburzeniem, donośnie.
3. Mów, klęcząc, z modlitewnym żarem.

Wybrani uczniowie prezentują wiersze.

Etap końcowy

Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie w domu wzorcowego wystąpienia publicznego, dbającego o dźwiękową wyrazistość przekazu, tempo mowy i donośność głosu. Młodzież powinna wykorzystać wierszyki, rymowanki itp., co urozmaici przemówienie: co ważne, nie musi mieć ono sensu, może być abstrakcyjne w treści, bo najważniejszą rzeczą jest zabawa słowem i intonacją. Uczniowie mogą użyć rekwizytu do prezentacji.

Dodatkowo:

Nauczyciel zachęca do obejrzenia filmu „Jak zostałem królem” w reżyserii Toma Hoopera.

1. Proponowane źródła: CD Złota kolekcja – Portrety, Artur Barciś, *Zagrać siebie*, Polskie Radio, 2003, utwór nr 3 lub nagranie: http://www.youtube.com/watch?v=Yu_46Eu6eNw koncert charytatywny „Mamy dzieci bez mamy”.↵

Plik o rozmiarze 88.72 KB w języku polskim

Plik o rozmiarze 114.00 KB w języku polskim

Materiał edukacyjny wytworzony w ramach projektu „Scholaris – portal wiedzy dla nauczycieli” współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.